

KAIKKI MUKAAN TULEVAISUUS- KESKUSTELUUN – MUTTA MITEN?

Tulevaisuusvallan laajentajan
eettiset periaatteet

Sanna Rekola ja
Terhi Ylikoski
(toim.)

Sitran opas

© Sitra 2025

Kaikki mukaan tulevaisuuskeskusteluun – mutta miten?

Tulevaisuusvallan laajentajan eettiset periaatteet

Kirjoittajat: Julkaisu on tuotettu osana Sitran Tulevaisuusvalta-ohjelmaa ja sen ovat toimittaneet Sanna Rekola ja Terhi Ylikoski.

Toimitussihteeri: Anna Solovjew-Wartiovaara

Taitto: Grano Oy

ISBN 978-952-347-416-1 (PDF) www.sitra.fi

ISSN 3087-5269 (verkkojulkaisu)

Sitran oppaat on tarkoitettu tulevaisuustiedon hyödyntämiseen. Ne ovat konkreettisia apuvälineitä tulevaisuustyöhösi.

Sisällys

Opas tulevaisuusvallan laajentamiseen	4
Tulevaisuusvallan laajentamisen lähtökohtia	7
Viisi vinkkiä periaatteiden hyödyntämiseen	8
Tulevaisuusvallan laajentajan eettiset periaatteet	9
Yhdenvertaisuus. Edistä yhdenvertaista osallistumista tulevaisuudesta käytäviin keskusteluihin	10
Luottamus. Rakenna luottamuksen ilmapiiriä	13
Moniäänisyys. Mahdollista moniääninen keskustelu tulevaisuuksista	16
Rohkeus. Ruoki rohkeita näkemyksiä tulevaisuudesta	19
Tunteet. Huomioi tunteet tulevaisuustyöskentelyssä	22
Poissaolijat. Anna tulevaisuusvaltaa poissaolijoille	25
Tulevaisuusvalta-ohjelma	28
Kiitokset	29

Opas tulevaisuusvallan laajentamiseen

Mitä?

Käsissäsi on opas tulevaisuusvallan laajentamiseen. Saat tästä oppaasta vinkkejä siihen, miten voit edistää mahdollisimman monen osallistumista tulevaisuudesta käytävään keskusteluun.

Opas auttaa hahmottamaan tulevaisuusvallan laajentamiseen liittyviä eettisiä periaatteita ja tarjoaa toimintaohjeita ja esimerkkejä, joiden avulla ennakkointia voi tehdä osallisuutta ja moniäänisyyttä vahvistavalla tavalla. Opas syntyi osana Sitran Tulevaisuusvalta-ohjelmaa, josta voit lukea lisää julkaisun lopusta.

Opas sisältää myös esimerkkejä tulevaisuusvallan laajentamisesta käytännössä. Se herättelee pohtimaan, miten voidaan kutsua mukaan tulevaisuuskeskusteluun ihmisiä, jotka helposti jäävät syrjään, ja vahvistaa heidän osallisuuttaan tulevaisuudesta.

MISTÄ KYSE?

Tulevaisuusvalta

Tulevaisuusvalta on valtaa vaikuttaa siihen, mitä tulevaisuudessa pidetään toivottavana tai mahdollisena.

Tulevaisuusvalta on läsnä aina, kun tulevaisuudesta puhutaan. Se voi olla läsnä myös silloin, kun tulevaisuudesta ei puhuta – ennalta omaksutut oletukset tulevaisuudesta vaikuttavat toimintaamme ja ajatteluamme tässä hetkessä, olivat ne mukana keskustelussa tai eivät.

TUTUSTU MYÖS NÄIHIN!

- [Tulevaisuusvalta-muistio \(2024\)](#)
- [Tulevaisuusvaltalinssi-työkalu \(2024\)](#)
- Sitran [Tulevaisuusvalta-verkkosivu](#)

Kenelle?

Opas on tarkoitettu kenelle tahansa tulevaisuuteen suuntaavaa työskentelyä suunnittelevalle tai toteuttavalle toimijalle, joka haluaa omalla toiminnallaan edistää moniäänistä ja osallistavaa keskustelua tulevaisuuksista. Tulevaisuus-työskentelyllä tarkoitetaan tässä oppaassa erilaisia tulevaisuuteen suuntautuvia prosesseja, kuten ennakointia, strategiatyötä, tulevaisuuksien visiointia, suunnittelua tai vaikka tulevaisuusdialogeja, joiden tarkoituksena on luoda näkymiä tulevaisuuksiin ja vaikuttaa tulevaisuuteen.

Erityisen hyvin opas sopii tulevaisuustyöskentelyn fasilitaattoreille, jotka pohtivat prosessiin liittyviä käytännön ratkaisuja. Fasilitaattorit käyttävät valtaa ja siksi valintoja on hyvä puntaroida monesta eri näkökulmasta. Eettiset periaatteet toimivat tässä tukena.

"On helpompi vaikuttaa osallisuuden kokemukseen kuin sen puutteesta johtuviin seurauksiin."

Lars Leeman, THL

Tulevaisuusvallan laajentamisen lähtökohtia

Tulevaisuuksia on monia.

Tulevaisuusvallan laajentaminen monipuolistaa tulevaisuusnäkymiä ja auttaa löytämään tulevaisuuksia, jotka ovat mahdollisimman hyviä mahdollisimman monille.

Tulevaisuuteen voi vaikuttaa.

Se, mitä ajattelemme tulevaisuudesta, vaikuttaa valintoihimme tässä hetkessä. Valintamme puolestaan vaikuttavat tulevaisuuteen. Osallistuminen tulevaisuustyöskentelyyn lisää osallistujien ymmärrystä tulevaisuuteen vaikuttamisesta ja omasta toimijuudestaan.

Osallistuminen omaa elämää koskettavien tulevaisuuksien määrittelyyn on oikeus.

Tulevaisuusvaltaa laajentamalla voimme vahvistaa ihmisten omistajuutta tulevaisuudesta ja halua toimia toivottavien tulevaisuuksien eteen.

Tulevaisuusvalta laajenee vasta, kun osallistumisella on väliä.

Tulevaisuustyöskentelyyn osallistuminen voi olla voimaannuttava kokemus, mutta vallan näkökulmasta on olennaista, että sillä on myös yhteiskunnallisia vaikutuksia, esimerkiksi kytkös päätöksentekoon tai yhteiskunnalliseen keskusteluun tulevaisuuksista.

Viisi vinkkiä periaatteiden hyödyntämiseen

Eettisiä periaatteita voi hyödyntää monin eri tavoin. Tässä viisi vinkkiä:

- 1 SUUNNITTELE:** Ota eettiset periaatteet avuksi ja suunnittelun ohjenuoraksi heti alkuun, kun suunnittelet tulevaisuustyöskentelyä. Miten voisit huomioida ne käytännössä? Millaisia tavoitteita voisit asettaa tulevaisuusvallan laajentamiselle?
- 2 ARVIOI:** Tarkastele ja arvioi toteutunutta tulevaisuustyöskentelyä eettisten periaatteiden valossa. Missä onnistuttiin ja missä tulisi ensi kerralla toimia toisin? Kirjaa ylös opit seuraavaa kertaa varten.

- 3 KESKUSTELE:** Järjestä yhteinen oppimishetki eettisistä periaatteista omassa organisaatiossasi. Mitä ajatuksia periaatteet herättävät ja miten voisitte huomioida niitä toiminnassanne?
- 4 VIESTI:** Perustele eettisten periaatteiden avulla tulevaisuustyöskentelyn fasilitointiin liittyviä valintoja ja viesti työskentelyn osallistujille, että tulevaisuusvallan jakaminen on teille tärkeä asia, jota haluatte edistää.
- 5 KUTSU MUKAAN:** Kerro kumppaneille eettisistä periaatteista ja pyydä myös heitä ottamaan periaatteet huomioon.

YHDENVERTAISUUS

Edistä yhdenvertaista osallistumista tulevaisuudesta käytäviin keskusteluihin.

ROHKEUS

Ruoki rohkeita näkemyksiä tulevaisuudesta.

LUOTTAMUS

Rakenna luottamuksen ilmapiiriä.

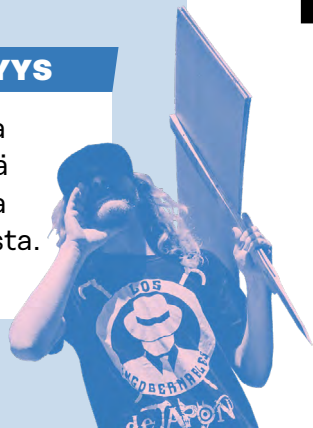
TUNTEET

Huomioi tunteet tulevaisuustyöskentelyssä.

Tulevaisuus- vallan laajentajan eettiset periaatteet

MONIÄÄNISYYS

Mahdollista moniäänistä keskustelua tulevaisuuksista.

POISSAOLIJAT

Anna tulevaisuusvaltaa poissaolijoille.

YHDENVERTAISUUS

Edistä yhdenvertaista osallistumista tulevaisuudesta käytäviin keskusteluihin

Ihmisillä on erilaisia lähtökohtia osallistua tulevaisuustyöskentelyyn. Jotkut pohtivat tulevaisuuksia työkseen, kun taas toisille tulevaisuuden pohtiminen ja siihen liittyvien ajatusten ilmaiseminen voivat olla ihan uutta. Jokaisen ajatukset tulevaisuudesta ovat kuitenkin tärkeitä, sillä tulevaisuus on yhteinen.

Yhdenvertaisen osallistumisen esteet voivat olla monenlaisia. Ne voivat liittyä käytännön asioihin kuten tilaan (onko se esteetön), kieleen (millä kielellä tilanteessa operoidaan) tai työskentelymenetelmiin (millaisia valmiuksia ne edellyttävät osallistujilta), mutta ne voivat liittyä myös tekijöihin, jotka jäävät helposti piiloon.

Yhdenvertaiset edellytykset osallistua tulevaisuudesta käytävään keskusteluun eivät synny itsestään, mutta hyvällä suunnittelulla ja tietoisilla toimilla niitä voidaan edistää. Valitsemalla tulevaisuustyöskentelyyn osallistujien näkökulmasta tarkoituksenmukaiset lähestymistavat ja menetelmät, voidaan tukea yhdenvertaista osallistumista.

YHDENVERTAISUUS

Vinkkejä

- Ota selvää tulevaisuustyöskentelyn osallistujista ja huomioi osallistujien erilaiset lähtökohdat työskentelyn suunnittelussa. Kiinnitä huomiota myös eriarvoisuutta aiheuttaviin tekijöihin ja muista, etteivät ne aina näy ulospäin.
- Suunnittele prosessi yhteistyössä osallistujien kanssa. Ole valmis ottamaan vastaan palautetta.
- Pohdi ennakkoon, millaisia valta-asetelmia tilanteeseen tai aiheeseen voi liittyä ja huomioi niihin liittyviä herkkyyksiä.
- Poista osallistumisen esteitä aktiivisesti esimerkiksi räätälöimällä työskentelyä osallistujien tarpeiden mukaan (esim. tilat, kieli, ajankohta, tauottaminen) ja hyödynnä erilaisia tulevaisuustyöskentelyn menetelmiä, jotta mahdollisimman moni voi osallistua ja ilmaista itseään itselleen sopivalla tavalla.
- Auta osallistujia tunnistamaan ja päästämään irti omista ennakkoluuloistaan. Tunnista myös omat ennakkoluulosi ja pyri luopumaan niistä.

Lue lisää

- Syvennä ymmärrystä moninaisuudesta ja sen edistämisestä HUMAKin [Hyvinvoiva järjestö -sivustolla](#).
- Tutustu THL:n [Osallisuusindikaattoriin](#)
- Unicef 2023: [Designing a Youth-centered Journey to the Future. Youth foresight Playbook](#)

YHDENVERTAISUUS

ESIMERKKI:

Kohti ihmisarvoista tulevaisuusvaltaa

Diakonissalaitoksen [Kohti ihmisarvoista tulevaisuusvaltaa -hankkeessa](#) kehitettiin menetelmiä tulevaisuuskeskusteluille yhdessä erityistä tukea tarvitsevien ja erittäin vaikeassa tilanteessa olevien ihmisten kanssa. Lähtökohtana oli ajatus, että haavoittuva tilanne ei saa olla esteenä ihmisten tulevaisuusosallisuudelle. Menetelmien pitää joustaa, ihmisten ei.

Hankkeessa tulevaisuuskeskusteluihin osallistui esimerkiksi kehitysvammaisia ja autismikirjon henkilöitä sekä päihdepalveluiden ja tilapäisen asumisen asiakkaita. Jokaisella oli sanottavaa tulevaisuudesta ja moni toivoi, että voisi osallistua jatkossakin. Keskusteluissa vauhtiin pääsemistä auttoi se, että ensin oli tilaa puhua tulevaisuudesta henkilökohtaisesta näkökulmasta, jonka jälkeen siirryttiin yhteiskunnallisempiin aiheisiin.

Hankkeessa tuotetut menetelmät ovat vapaasti hyödynnettävissä ja löytyvät Diakonissalaitoksen [verkkosivulta](#).

LUOTTAMUS

Rakenna luottamuksen ilmapiiriä

Tulevaisuudesta puhuminen voi joskus tuntua vaikealta. Jotta kaikki saadaan aidosti mukaan yhteiseen tulevaisuuskeskusteluun, on rakennettava aktiivisesti luottamuksen ilmapiiriä.

Luottamus rakentuu vuorovaikutteisesti ja siihen liittyy monia asioita. Luottamuksen lähtökohta on osallistujien kokema arvostus, se että heidän näkemyksensä tulevaisuudesta ovat tärkeitä ja niitä halutaan kuulla. Lisäksi on tärkeää osoittaa, että osallistumisella on aidosti merkitystä, eikä se ole vain osallistamista osallistamisen vuoksi.

Luottamuksen ilmapiiriä vahvistaa myös luotettava, läpinäkyvä prosessi, jossa kunnioitetaan faktoja ja kerrotaan, mitä tapahtuu seuraavaksi, miksi ja miten yhdessä toimitaan.

LUOTTAMUS

Vinkkejä

- Kerro avoimesti prosessin lähtökohdista, tavoitteista ja vaiheista sekä siitä, mihin osallistujat pääsevät prosessissa vaikuttamaan ja miten se tapahtuu. Pidä osallistujat ajan tasalla prosessin etenemisestä ja siitä, miten työskentelyn tuloksia on hyödynnetty.
- Luo työskentelylle turvallinen tila. Ota käyttöön turvallisemman tilan periaatteet (esim. [Sitra](#)) ja pyydä osallistujia sitoutumaan niihin.
- Arvosta osallistujien näkemyksiä ja ole valmis huomioimaan aidosti prosessin tuotokset, vaikka ne olisivat jotain muuta kuin odotit.
- Toimi neutraalina fasilitaattorina. Älä edistä kenenkään yksittäisen toimijan agendaa tai omaa agendaasi.
- Luo tulevaisuustyöskentelylle riittävä yhteinen tietopohja käsiteltävistä aiheista. Avaa käsitteet ja varmista, että kaikki ymmärtävät ne. Älä käytä vaikeita käsitteitä. Kanna vastuu faktojen kunnioittamisesta, käytä luotettavia lähteitä ja perusta tietopohja tutkittuun tietoon.

Lue lisää

- Lue lisää luottamuksesta HUMAKin [Hyvinvoiva järjestö](#) -verkkosivustolla.
- Käytännön vinkkejä psykologisen turvallisuuden rakentamiseen.
Grape People: [Psykologinen turvallisuus ryhmässä – 10 vinkkiä](#).

LUOTTAMUS

ESIMERKKI:

Mielekäs tulevaisuus hyvinvointialueelle ja sen asukkaille

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen luotsaamassa [Mielekäs tulevaisuus](#) -kokeilussa tuotiin mielenterveys-kuntoutujien äänet mukaan hyvinvointialueen strategiatyöhön. Hanke toteutettiin yhteistyössä Etelä-Suomen Klubitalot Eskot ry:n kanssa osana Tulevaisuusvalta-ohjelmaa. Tärkeitä luottamuksen rakentamisen elementtejä prosessin aikana olivat läpinäkyvyys, arvostava lähestymistapa ja työskentelyn suunnittelu yhdessä kokemusasiantuntijoiden kanssa. Nämä lisäsivät osallistujien intoa ja sitoutumista tulevaisuustyöskentelyyn.

Hankkeen työpajoissa osallistujat pohtivat työpajoissa hyvinvointialueen tulevaisuutta vuonna 2040 muun muassa teknologian, luottamuksen, vastuullisuuden ja palvelujen näkökulmasta, mutta myös omaa tulevaisuuttaan hyvinvointialueen asukkaina. Hankkeen kantavana teemana oli toipumisorientaatioajattelu, eli halu tukea osallistujien hyvinvoinnin kannalta keskeisiä asioita, kuten toivoa, osallisuutta ja tulevaisuus-toimijuutta.

MONIÄÄNISYYS

Mahdollista moniääninen keskustelu tulevaisuuksista

Ihmiset katsovat tulevaisuuteen eri näkökulmista ja moninaisin intressein. Toivottavia tulevaisuuksia voikin olla monenlaisia.

Osallisuutta vahvistavan tulevaisuustyöskentelyn lähtökohta on, että mahdollisimman moni sellainen, jonka elämään työskentelyllä voi olla vaikutusta, voi osallistua ja kertoa näkemyksistään. Silloinkin, kun tavoitteena on tuottaa yhteinen näkemys tai visio toivottavasta tulevaisuudesta, on tärkeää, että prosessi mahdollistaa moniäänisen keskustelun ja erilaisten näkökulmien esille tuomisen.

Osallistujien moninaiset näkemykset voivat tuoda keskusteluun jännitteitä, joiden yhteensovittaminen voi olla joskus haastavaa. Eriävät näkemykset eivät kuitenkaan ole

ongelma, vaan mahdollisuus oppia ja avartaa ajattelua. Ne tuovat rikkaampia ja monipuolisempia näkymiä tulevaisuuksiin ja auttavat meitä katsomaan tulevaisuutta monesta eri näkökulmasta. Viime kädessä moniääninen tulevaisuuskeskustelu on ainoa keino rakentaa tulevaisuuksia, jotka ovat mahdollisimman hyviä mahdollisimman monelle.

MONIÄÄNISYYS

Vinkkejä

- Tunnista ja kutsu mukaan kaikki aiheen kannalta olennaiset tahot. Perustele jokaiselle, miksi myös heidän kannattaisi osallistua tulevaisuustyöskentelyyn.
- Varmista, ettei kutsuttava joukko edusta liian yksipuolisesti jotakin tiettyä ryhmää, ellei tämä ole erikseen valittu tarkoitus.
- Älä oleta, että tietyn ryhmän edustajilla olisi yhteneväiset näkemykset asioista. Anna ihmisten puhua omasta puolestaan.
- Tee jännitteet näkyviksi rakentavalla tavalla, mutta älä vahvista vastakkainasetteluja. Valitse tilanteeseen sopivat menetelmät, joilla moniääninen, rakentava keskustelu mahdollistuu.
- Ota aidosti huomioon erilaiset näkökulmat ja kerro osallistujille, miten ne vaikuttivat työskentelyn lopputulokseen.

Lue lisää

- Erätauko: [Rakentavan keskustelun pelisäännöt](#)
- APF Communityn vinkit moniääniseen tulevaisuuskeskusteluun: [Embracing conflict for the co-creation of transformative futures](#) (2024)
- Pupul Bisht: [Decolonizing Futures: Exploring Storytelling as a Tool for Inclusion in Foresight](#) (2017)

MONIÄÄNISYYS

ESIMERKKI:

Moniääninen kuntastrategia rakentaa yhteistä tulevaisuutta

Tuusulassa asukkaiden aktiivinen osallistuminen ja äänen kuuluminen ovat keskeisiä tavoitteita kunnan tulevaisuuden rakentamisessa. Tulevaisuusvalta-ohjelman [Moniääninen kuntastrategia](#) -kokeilussa luotiin toimintamalleja, joissa aliedustetut ryhmät kutsuttiin mukaan kunnan tulevaisuudesta käytävään keskusteluun.

Olennaista kokeilussa oli etsiä ja löytää erityisryhmien osallistamiseen sopivat menetelmät, joiden avulla keskusteluun osallistuminen olisi mielekäs ja osallisuutta vahvistava kokemus. Osallistujien näkemykset syöttivät tulevaisuuskuvia kuntastrategiaprosessiin ja olivat näin mukana luomassa moniäänisempää kuntastrategiaa.

ROHKEUS

Ruoki rohkeita näkemyksiä tulevaisuudesta

Tulevaisuustyöskentelyn ytimessä on ajatus, että tulevaisuuksia on monia. Tulevaisuus on väistämättä toisenlainen kuin nykyhetki ja sen muotoutumiseen voidaan yhdessä vaikuttaa.

Toisenlaisten tulevaisuuksien pohtiminen edellyttää uskallusta irrottautua nykyhetken narratiiveista ja tarkastella kriittisesti vallitsevia oletuksia tulevaisuudesta, eli sitä millaiseksi tulevaisuus yleensä kuvataan. Tarvitaan myös rohkeutta haastaa omaa ajattelua ja tuoda esiin näkemyksiä toisenlaisista tulevaisuuksista, vaikka ne olisivat erilaisia kuin muilla tai ne kuulostaisivat oudoilta, hassuilta tai epätodennäköisiltä.

ROHKEUS

Vinkkejä

- Auta osallistujia tunnistamaan omia tulevaisuusoletuksiaan ja rohkaise tarkastelemaan niitä kriittisesti.
- Kannusta osallistujia kuvittelemaan rohkeasti toisenlaisia tulevaisuuksia. Uskalla itsekin heittäytyä ja näytä esimerkkiä.
- Luo ilmapiiri, jossa jokainen uskaltaa tuoda esille omia näkemyksiään, esimerkiksi erilaisia harjoituksia hyödyntäen.
- Luo tilaa mielikuvitukselle. Hyödynnä tarvittaessa hassuttelua, huumoria ja leikkiä rohkeuden ruokkimisessa.

Lue lisää

- Heikot signaalit ovat yksi ennakkoinnin työväline, jonka avulla avartaa ajattelua tulevaisuuksista. Sitran [Heikkoja signaaleja tulevaisuudesta -oppaan](#) (2025) avulla pääset heikkojen signaalien äärelle.
- Tulevaisuuteen sijoittuva kuvitteellinen, Sitran julkaisema aikakauslehti [JOS*](#) (2025) haastaa pohtimaan, millaisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia voi olla.
- Tulevaisuuksien kuvitteluun löytyy monia menetelmiä. Tutustu Sitran [Tulevaisuuden tekijän työkalupakkiin](#).
- Ideapakan vinkit [rohkeaan fasilitointiin](#).

ROHKEUS

ESIMERKKI:

Talouden tulevaisuuksia on monia

Talouden tulevaisuudesta keskustellaan Sitran [selvityksen](#) mukaan Suomessa lyhytjänteisesti, kapea-alaisesti ja vakiintuneisiin oletuksiin perustuen. Iso kuva ja näkemykselliset, rohkeat avaukset puuttuvat. Taloudesta puhuvat usein samat ihmiset. Vallitsevien näkemysten haastaminen voi olla vaikeaa ja siihen myös suhtaudutaan usein penseästi.

Avartaakseen näkymää toisenlaisiin tulevaisuuksiin Sitra kokosi asiantuntijoita yhteiskunnan eri aloilta työstämään vaihtoehtoisia kuvia [talouden tulevaisuudesta](#) ja pohtimaan, miten talouskeskustelusta voisi tehdä monipuolisempaa. Työn tuloksena syntyi viisi rohkeaa ja nykyhetken oletuksia haastavaa narratiivia, eli tulkinnallista selitystä talouden vanhoista ja uusista tarinoista.

TUNTEET

Huomioi tunteet tulevaisuustyöskentelyssä

Tulevaisuuteen liittyy usein tunteita, jotka voivat vaihdella ahdistuksesta innostukseen. Kaikki tunteet eivät näy päällepäin ja tunteita voi myös pulpahdella esiin työskentelyn aikana. Tunteille on tärkeää antaa tilaa sillä ne voivat olla merkityksellisiä rakentaessamme suhdetta tulevaisuuteen, ne voivat esimerkiksi kannustaa meitä toimimaan toivotun tulevaisuuden puolesta.

Myös tulevaisuustyöskentelyyn osallistumiseen voi liittyä monenlaisia tunteita, ja ne voivat joko heikentää tai vahvistaa motivaatiota ja kokemusta osallisuudesta. Ole herkkä tunteille ja luo turvallinen tila yhteiselle työskentelylle.

Tärkeä tunne tulevaisuustyöskentelyssä on myös empatia, eli kyky ymmärtää jonkun toisen kokemuksia ja tunteita tämän näkökulmasta käsin. Empatian avulla voimme rakentaa tulevaisuuksia, jotka ovat mahdollisimman hyviä mahdollisimman monelle.

TUNTEET

Vinkkejä

- Anna tulevaisuustyöskentelyssä tilaa tunteiden kohtaamiselle ja rakentavalle pohtimiselle.
- Hyödynnä dialogia ja muita menetelmiä, jotka mahdollistavat omien tunteiden ja kokemusten esille tuomista ja niistä keskustelemista.
- Rakenna tulevaisuustyöskentely positiiviselle vuorovaikutukselle, jonka lähtökohta on toisten arvostaminen.
- Luo ymmärrystä erilaisia tulevaisuusnäkemyksiä kohtaan ja auta osallistujia asettumaan toisten asemaan.

Lue lisää

- The Association of Professional Futurists APF:n verkkosivulla julkaistu KhaiSeng Hongin blogisarja tulevaisuustyöskentelyyn liittyvistä tunteista: [osa 1](#) (2023) ja [osa 2](#) (2024).
- Anna Gullstrandin vinkit tunteiden huomioimiseen fasilitoinnissa: [Facilitate emotions!](#) (2020)

TUNTEET

ESIMERKKI:

Kansalliset dialogit mahdollistivat keskustelua epävarmuudessa elämisestä

Kevään 2023 aikana käydyissä [kansallisissa dialogeissa](#) syvennyttiin kokemuksiin elämästä epävarmuudessa: millaiset asiat ja ilmiöt aiheuttavat epävarmuuden kokemuksia Suomessa asuville ihmisille?

Suurin osa keskusteluihin osallistuneista kansalaisista koki epävarmuuden lisääntyneen elämässään. Dialogeissa keskusteltiin myös tulevaisuudesta. Keskeiseksi pohdinnanaiheeksi dialogeissa nousi suomalainen hyvinvointivaltio ja sen tulevaisuus. Monet kokivat, että taloudellisen epävarmuuden lisääntyminen vaikutti arjen valintoihin, kasvatti psyykkistä kuormaa ja heikensi uskoa tulevaisuuteen.

POISSAOLIJAT

Anna tulevaisuusvaltaa poissaolijoille

Tulevaisuusvallan oikeudenmukaisen jakautumisen näkökulmasta on tärkeää, että tulevaisuudesta käytävään keskusteluun ja päätöksentekoon voivat vaikuttaa ja osallistua kaikki sellaiset tahot, joiden elämään niillä on vaikutusta. Kaikilla ei kuitenkaan ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia osallistua.

Esimerkiksi muut lajit, luonto, tulevat sukupolvet tai ihmiset maailman toiselta laidalta eivät pysty edustamaan tulevaisuustyöskentelyssä itseään. Siksi on tärkeää pohtia, myös ”poissaolijat” voidaan huomioida ja tuoda heidän näkökulmansa mukaan keskusteluun. Miten ja millaista tietoa heidän intresseistään voidaan saada?

POISSAOLIJAT

Vinkkejä

- Tunnista tulevaisuustyöskentelyn kannalta relevantit tahot, jotka voivat itse osallistua sekä tahot, jotka eivät voi itse osallistua työskentelyyn. Tee näkymättömät näkyviksi myös prosessin muille osallistujille.
- Pohdi, onko prosessin kannalta olennaista tuoda jonkun poissaolevan ryhmän näkökulmaa mukaan ja millaisin keinoin tämä olisi mahdollista tehdä.
- Hyödynnä rohkeasti luovia menetelmiä poissaolijoiden näkökulmien tuomiseksi mukaan keskusteluun.
- Käytä apuna tutkimustietoa. Tiedosta, mistä asioista on mahdollista saada tietoa, mistä ei. Älä tee oletuksia.

Lue lisää

- Työkaluja tulevien sukupolvien näkökulmien huomioimiseen tarjoavat [School of International Futures SOIF](#) sekä [Collective Imagination Practices Toolkit](#).
- [Tulevaisuusselonteon](#) (2023) toisessa osassa on selvitetty, miten lainvalmistelussa voidaan nykyistä paremmin hyödyntää ennakointia ja huomioida tulevia sukupolvia ja heidän oikeuksiaan.
- Lue lisää muunlajisten huomioimista Michelle Westerlakenin tutkimuksesta: [Imagining Multispecies Worlds](#) (2020)

POISSAOLIJAT

ESIMERKKI:

Kudun Kuvalehti – kaloilta kaloille

Muotoilutoimisto Parashutin osana Tulevaisuusvalta-ohjelmaa toteutetussa hankkeessa sukeltettiin vaelluskalojen tulevaisuuteen toteuttamalla maailmaa kalojen näkökulmasta 2050-luvulla tarkasteleva [Kudun Kuvalehti](#).

Kudun Kuvalehden pyrkimys oli tuoda tulevaisuuskeskusteluun uusia näkökulmia antamalla eläimille ja luonnolle ”ääni” tutkimusta ja luovia menetelmiä hyödyntäen. Osana projektia julkaistiin myös työkalupakki, jonka avulla kuka tahansa voi järjestää omia design fiction -työpajoja. Työkalupakki antaa käytännön välineitä uudenlaisten tulevaisuuskuvien rakentamiseen ja auttaa laajentamaan tulevaisuusvaltaa poissaolijat huomioiden.

Kiitokset

Jenni Jääskeläinen (Baltic Sea Action Group), Elina Tuiskunen (Soidinsuon tila), Frans Cederlöf (FCG Finnish Consulting Group), Mirjam Hyvönen (FCG Finnish Consulting Group), Mari Holopainen (FCG Finnish Consulting Group), Kristiina Brunila (Helsingin yliopisto), Marja Peltola (Helsingin yliopisto), Katariina Mertanen (Helsingin yliopisto), Päivi Nilivaara (Innoline), Minna Kesti (Pohjois-Ritaharjun koulu, tmi Minna Kesti), Janne Kareinen (DialogiAkatemia), Hanna Raevuori (Keski-Uudenmaan hyvinvointialue), Tanja Kivikoski (Etelä-Suomen Klubitalot Eskot ry), Tiia Aksimsek (Etelä-Suomen Klubitalot Eskot ry), Anna Sutherland (Kolmas Persoona), Elise Rehula (Kolmas Persoona), Outi Nokkonen (Kolmas Persoona), Nea Alasaari (Naisasialiitto Unioni), Eekku Aromaa (Naisasialiitto

Unioni), Hannu Ripatti (Parashut), Janne Passi (Parashut), Saara Karkulahti (Pohjois-Savon ELY-keskus), Anna Peltosaari (Pohjois-Savon ELY-keskus), Sonja Lehtomäki (Pohjois-Savon ELY-keskus), Yuri Höykinpuro (Sateenkaariperheet ry), Katja Wongui (Translasten ja -nuorten perheet ry), Riikka Pellikka (Sosiaali- ja terveysministeriö), Kerttu Takala (Kela), Johanna Niilivuo (Suomen kylät ry), Elina Seppänen (Kymenlaakson kylät ry), Hanna Ruohola (Satakylät ry), Jenna-Maria Soikkeli (Suomen Somalia-verkosto), Habiba Ali (MEH ry), Yusuf Mohamed (Bado ry), Annina Antinranta (Tulevaisuuspäivä ry), Minna Koskelo (Tulevaisuuspäivä ry), Katja Repo (Tuusulan kunta), Heidi Hagman (Tuusulan kunta) ja Ada Pentinmikko (Tuusulan kunta).

SITRa

SITRAN OPAS 27.5.2025

Sitran oppaat on tarkoitettu tulevaisuustiedon hyödyntämiseen.
Ne ovat konkreettisia apuvälineitä tulevaisuustyöhösi.
ISBN 978-952-347-416-1 (PDF) www.sitra.fi

SITRA.FI

Itämerenkatu 11-13
PL 160
00181 Helsinki
P: +358 294 618 991